Fert ve Toplumsal Hayata Katkıları Açısından Oruç
Gönderen Kadir Hatipoglu - Temmuz 08 2014 12:57:54

  Mü'minler için büyük önem taşıyan ayların başında, şüphesiz Ramazan ayı gelmektedir. Bu mübarek ayın rahmet, bereket, mağfiret ve duygu dolu gölgesi üzerimize düşmüş durumdadır. Sahurları, iftar sofraları, teravihleri yanında diğer sosyal ve kültürel etkinlikleriyle Ramazan ayının İslâm âleminde ayrı bir yeri vardır.   İnsan bu yüce ayın kıymetini ifadeden acizdir. Şair şöyle diyor: “Şanı yüce Kur’an bu ayda indi   Leyle-i Kadre bin aydan hayırlı dendi   Şad oldu, gönüller sevindi   Binlerce sefa geldin ey Şehr-i Sıyâm

           Mevlamızın ihsanıdır ramazan
           Çün sebebi gufranıdır ramazan

      Onbir ayın sultanıdır Ramazan

        İşte yine şehr-i gufrandır gelen.”
            Oruç,
İslam'ın beş temel esasından biridir. Oruç, erginlik çağına ermiş bulunan akıllı her Müslüman’a farz olan bir ibadettir. Yüce Kitabımız Kur’an-ı Kerim’de, Bakara sûresi 183. ayette:
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا
كُتِبَ
عَلَيْكُمُ
الصِّيَامُ
كَمَا كُتِبَ
عَلَى
الَّذِينَ
مِنْ
قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ
       “Ey iman edenler! Sakınasınız diye sizden öncekilere farz kılındığı gibi oruç, size de farz kılındı” buyurulmaktadır. Peygamberimiz de: إنّ
ا“سمَ بُنِىَ
علَى خمسٍ:
شَهادَةِ أنْ
َ إلَهَ إّ
اللّهُ،
وَأنّ

مُحمّداً
عَبْدُهُ
وَرَسُولهُ،
وإقَامِ
الصَّةِ،
وَإيتاءِ
الزَّكاةِ،
وَحجِّ
البَيْتِ،
وصَوْمِ
رَمَضَانَ
            "İslâm beş esas üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, oruç tutmak, Kâbe'ye haccetmek, Ramazan orucu tutmak" “İslâm beş temel esas üzerine kurulmuştur. Bunlar, Allah’tan başka tanrı olmadığına ve Muhammed’in O’nun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık etmek, namaz kılmak, zekat vermek, Ramazan orucunu tutmak ve gücü yetenler için Kâbe’yi haccetmektir.” (Buhârî, İman 1; Müslim, İman 22 (....); Nesâî, İman 13, (9, 107-108); Tirmizî, İman 3, (2612).) buyurmuştur.
               İslâmî bir terim olarak oruç, "Tan yerinin ağarmasından güneş batıncaya kadar, başka bir deyişle imsaktan iftara kadar kişinin kendini bir amaç uğruna ve bilinçli olarak yemekten, içmekten ve cinsel ilişkiden alıkoyması" demektir.
             Oruç, Yaratıcı ile kul arasındaki sevginin doruğa ulaştığı, her türlü gösteriş ve riyanın en az karıştığı kalbi bir ibadettir. Çünkü kul, oruçta Rabbi ile baş başadır. Nitekim Yüce Allah bir hadisi kudsîde   إ
الصَّوْمَ
فَإِنَّهُ
لِى وَأنَا
أَجْزِى بِهِ
             "Oruçta riya yoktur. Allah Teâla Hazretleri buyurur ki: "Oruç benim içindir, onun mükâfaatını ben vereceğim, oruçlu yiyecek ve içeceğini benim için bıraktı." (Buharî, Savm 3; Müslim, Sıyâm 164.) buyurmuştur.
    Bu itibarla bizde orucu, Allah'ın emri olduğu için ve onun rızasını kazanmak maksadıyla tutarız.
        Orucun fert ve toplum hayatı açısından bir çok önemi vardır.
        Allah'ın emir ve yasakları kulların iyiliği içindir. Yasaklanan şeylerde büyük zararlar, yapılması istenilen şeylerde de fert ve toplumsal olarak sayılamayacak kadar yararlar bulunmaktadır.
        Oruç tutmanın da insanlar için maddî, manevî bir çok hikmet ve yararları vardır.
          Oruç, kişinin ahlâkının güzelleşmesini, iradesine hakim olmasını, nefsine galip gelmesini sağlar. Nasıl ki, budanan bir ağaç, daha gür yaprak ve daha çok meyve veriyorsa,

nefsanî arzu ve isteklerini ve şehevî duygularını adeta budayan oruçlu da, verimli bir insan haline gelir.   Nitekim Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.): الصِّيَامُ جُنَّةٌ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فََ يَرفُثْ ، وََ يَصْخَبْ، فَإِنْ شَاتَمَهُ أَحَدٌ، أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي صَائِمٌ. إِنِّي صَائِمٌ   "Oruç bir kalkandır. Sizden biriniz oruçlu olduğu bir günde kötü söz söylemesin, kavga etmesin. O'na birisi sataşır veya küfrederse, "Ben oruçluyum" desin. .." [Buhari, Savm 2, 9, Libas 78; Müslim, Sıyâm 164 (1151); Muvatta, Sıyâm 58, (1, 310); Ebu Dâvud, Savm 25 (2363); Tirmizî, Savm 55, (764); Nesâî, Sıyâm 41, (2, 160-161); İbnu Mâce, Sıyam 1, (1638), Edeb 58, (3823).] buyruğu bu hususu en güzel şekilde ifade etmektedir.   Şu halde oruç tutan, kavgadan, her türlü kötü sözden de uzak olacaktır. Çünkü onun sadece midesi değil aynı zamanda dili, eli, gönlü bütün uzuvları bu tür çirkinliklere karşı iftarı olmayan bir oruçtadır. Evet, kısa vadede onun dilinin iftarı güzel söz, gönlünün iftarı güzel duygular ve elinin iftarı da hayır işlerde bulunmaktır. Uzun vadede ise bu uzuvların iftarı, ilahî müjdeye erip cennete girdiği andadır.   Oruç, nefsin arzu ve isteklerinden uzak durulmasını yönüyle bir irade eğitimidir. Açlık ve susuzluk nedeniyle ortaya çıkan sıkıntılara dayanma cihetiyle de bir sabır eğitimidir. Özellikle bir takım kötü alışkanlıklara müptela olan kimselerin belirli bir süre alışkanlıklarını terk etmesinde orucun rolünü inkâr etmek mümkün değildir. Çünkü alışkanlıklardan uzak durabilmek, büyük bir sabır gerektirir. Oruç, ailemizle ve çevremizle iyi ilişkiler kurmamızı sağlar. İnsan diğer insanlar bir arada yaşamak zorunda olan bir varlıktır. Bu nedenle her insan ailede, okulda, iş yerinde pek insanla bir arada bulunur. Birlikte aynı ortamı paylaştığımız bu insanlarla çeşitli ilişkiler kurar. Ramazan ayı gelince toplumda bir canlılık gözlenir. Oruç tutan ailenin üyeleri birlikte sahura kalkar, birlikte iftar ederler. Komşular birbirlerini iftar yemeğine davet ederler. Topluca teravih namazı kılınır. Dini ve ahlaki sohbetler yapılır. Bütün bunlar, hem aile üyeleri arasında, hem de akraba, komşu aileler arasında iyi ilişkilerin kurulmasını

sağlar. Oruç, insanın şefkat ve merhamet duyguları artırır. Bu nedenle insan çevresindekilere karşı daha sevecen, daha saygılı, hoşgörülü ve merhametli olur. İnsanlar kin ve düşmanlıklardan uzaklaşır, dargınlar barışır. Böylece insanlar arasındaki ilişkiler, birlik, beraberlik, sevgi, saygı ile daha da kuvvetlenir.   Oruç da insanı güçlüklere katlanmaya alıştırır, ondaki sabır duygusunu geliştirir. Nitekim Peygamber Efendimiz:
لصَّبْرِ
نِصْفُ
لصِّيَامُ اَ
"Oruç sabrın yarısıdır." (İbn Mâce, Sıyâm 44). Buyurmuştur.
            İnsan devamlı rahat ve bolluk içerisinde bulunamayabilir. Hayat aynı şekilde devam etmeyebilir. Bu sebeple oruç, insana ileride karşılaşabileceği güçlüklere karşı hazırlık eğitimi yaptırır. Ramazan ayının her zaman aynı mevsime gelmeyip bütün mevsimleri dolaşması, böylece senenin değişik ay ve mevsimlerinde oruç tutulması, insanı her mevsim şartlarında açlık ve susuzluğa alıştırır. Bu yönüyle oruç, bir sabır eğitimidir.   Orucun sağlık açısından da pek çok yararları olduğu uzman doktorlar tarafından ifade edilmektedir. Bir yıl boyunca çalışan vücut makinesi adeta Ramazan ayında dinlenmeye ve bakıma alınmış gibi olur. Oruç, özellikle mide ve sindirim organlarının dinlenmesi için verilmiş iyi bir mola, iyi bir perhiz niteliğindedir. Nitekim Peygamberimiz bir hadislerinde,
تَصِحُّوا
صُومُوا
      “Oruç tutunuz ki sıhhat bulasınız”
(et-Tergîb, II, 83). Buyurmuşlardır. Oruç insana düzenli yaşama alışkanlığı kazandırır Düzenli yaşamak, insanın hayatını ve zamanını planlaması, programlaması, yaşantısını bu plana ve programa uygun olarak düzenlemesidir. Düzenli yaşamak, işleri planlı ve programlı yürümek başarının temel anahtarıdır. Bu nedenle düzenli yaşamanın insan açısından önemi büyüktür. Oruç, kişiye zamanını iyi değerlendirme, disiplinli ve programlı bir hayat yaşama alışkanlığı kazandırır. Hayatımızın düzenli olmasını sağlar. Oruç ibadetinin belirli kuralları ve belirli bir zamanı vardır. Oruç, sabah imsak vaktinin girmesiyle başlar, akşam iftar vaktiyle de sona erer. Bu zaman dilimi içerisinde oruç tutan bir kimse, orucun kurallarına uygun olarak hareket etmesi, orucu bozacak davranışlardan uzak durması gerekir. İşte belirli şartlarda ve belirli vakilerde tutulan oruç insana düzenli, disiplinli ve programlı bir hayat yaşama alışkanlığı kazandırır. Böylece insanı günlük hayatında yeme, içme, uyuma ve çalışma zamanı belirli ve düzenli bir birey haline getirir.   Oruç, fakirlere karşı yardım duygusunu geliştirir. Ramazan ayı boyunca aç ve susuz kalan insan, yüce Allah'ın ihsan ettiği sayısız nimetlerin kadrini bilir, O'na şükreder, açlığın ne demek olduğunu anlamak suretiyle de bunu devamlı tadan fakirlere yardım ellerini uzatır. Oruç sahip olduğumuz nimetlerin değerini bilmeyi öğretir. İnsan, elindeki nimetlerini değerini, ancak bunlar elinden çıktıktan sonra anlar. Oruç tutmakla bir süre nimetlerden uzak kalan insan, bu nimetlerin değerini daha iyi anlar. Bu anlayış insana, onların değireni bilmeyi öğretir. Nimetleri israf etmeden yerli yerince harcar. Böylece onların şükrünü yerine getirir. Oruç ibadetinin toplumsal yararları Oruç ibadetinin bireysel yararlarının yanında toplumsal yararları da vardır. Ramazan ayı bir anlamda yardımlaşma ve dayanışma ayıdır. Yardımlaşma ve dayanışma insanları birbirine yaklaştıran

davranışların en önemlilerindendir. Toplumun halinde yaşayan insanların mutlaka birbirlerine ihtiyaçları vardır. Oruç yardımlaşma ve dayanışma duygusunu geliştiren bir ibadettir. Oruç tutan varlıklı bir kimse, yoksulluğun ne olduğunu aç ve susuz kalarak daha iyi öğrenir. Bu sayede yoksulluğun sıkıntısını bizzat yaşar Yoksulların yaşadığı güçlüklerin farkına varır. Yoksullara daha çok yardım yapmayı arzular. Yapılan bu yardımlar insanlar arasında sevgi ve saygı bağlarını kuvvetlendirir. Cömertlik duygularını geliştirir. Bunun yanında ramazan ayında kurulan iftar ve sahur sofraları, kılınan teravih namazları ve mukabele gibi dini uygulamalar toplumdaki bireyleri birbirine yakınlaştırır. Ayrıca dinimizin emrettiği mali ibadetlerden biri olan fitre bu ayda verilir. Zenginler zekâtlarını bu ayda vermeye özen gösterirler. Bu durum toplumda büyük bir yardımlaşma ve dayanışma ortamı oluşur.   Orucun farz olmasındaki hikmetler, insanlara ve cemiyetlere sağladığı yararlar göz önüne alındığında, bu ibadetin, İnsanlara Allah’ın büyük bir ihsanı olduğu görülür. Bunun için, meşru bir mazeret olmadıkça, mutlaka oruçlarımızı tutmalıyız.   Allah rızası için tutulan oruç, insanı günahlardan uzaklaştırdığı gibi, gönüllerde güzel duyguların yeşermesine de vesile olur. Fitne, fesat, haset, dedikodu ve yalan gibi kötü huylardan insanı uzaklaştırır, toplumda huzur ve güvenin yerleşmesini sağlar. Nitekim yapılan araştırmalar da Ramazan ayında suç işleme oranının düşüş kaydettiğini göstermektedir.   Bu noktada Peygamberimizin Ebu Hüreyre (radıyallahu anh)’den rivayeten   إِذَا دَخَلَ رَمَضَانُ فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الجَنَّةِ، وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ، وَسُلْسِلَتِ الشَّيَاطِينُ   "Ramazan geldiğinde cennet kapıları açılır, cehennem kapıları kapanır. Şeytanlar da zincire vurulur." [Buhari, Savm 5, Bed'ü'l- Halk 11, Müslim, Sıyâm 2, (1079); Nesâî, Sıyâm 5, (4, 129).] sözünün ne derece anlam yüklü olduğu ortaya çıkmaktadır.   Hadiste ifadesi geçen, "Cennet kapılarının açılması", bu ayda insanın cennete girmesinde etkin olan ibadetlere fazlaca imkan verilmesi gerçeğini ifade etmektedir. Nitekim orucun yanında İslâm'ın diğer temel şartlarından olan namaz, zekat gibi ibadetler de bu ayda yoğunluk kazanmaktadır. Bunun yanında yapılan hayırlar, terk edilen kötü alışkanlıklar, kavgalar ve çirkin sözler hep cennetin kapısını aralayan türden ibadetler değil midir? Cennetin kapılarını, güzellik, iyilik anahtarları açmaz mı? Kavgaya, çirkinliğe, yalana, sahtekârlığa, Allah'a isyana karşı oruçlu insan, güzellikler bahçesi cennetin konuğu değil midir? "Cehennem kapılarının kapanması" da, Ramazan ayında

kötülüklerin azalması ve insanların, cehenneme girmeye neden olacak türden günahlardan kaçınmaları anlamında olsa gerektir.   Bu anlamda düşündüğümüzde, "Şeytanların zincire vuruluşu" da kişilerin nefislerini kontrol altına almaları ve onun kötü arzularına alet olmamaları şeklinde yorumlanabilir. Yani bir anlamda kişilerin nefisleri dizginlenmiştir ve şehevî duygulara hâkim olunmuştur.   Orucun bütün bu hikmetlerini belirttikten sonra şu hususun göz önünde bulundurulması gerekir. İbadetin ruhu ihlâstır. İhlâs ise ibadeti, şu ve bu faydalarından dolayı değil, yalnız Allah emrettiği için yapmaktır. İbadetlerden asıl maksat Allah'ın rızasını kazanmaktır.   Tutacağımız oruçlarda da bu noktaya dikkat etmeliyiz. İbadetimiz Allah rızası için olmalıdır. Sevgili Peygamberimiz: من صام رمضان ايمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه   " Kim inanarak ve sevabını Allah'tan umarak ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır." (Buhârî, İman 28, Savm 6; Müslîm, Sıyâm 203. Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Savm 57; Tirmizî, Savm 1; Nesâî, Sıyâm 39; İbn Mâce, Sıyâm 2.) müjdesini vermektedir. Öyleyse bu müjdeye ulaşma gayreti temel amacımız olmalıdır.   Oruçlu kimse şu hususlara dikkat etmelidir.   Ramazanda orucu bozacak maddi şeylerden kaçınmak ne kadar önemli ise, onun manasını bozan, sevabını götüren İslâm adabına aykırı davranışlardan sakınmak da önemlidir. Nitekim Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmaktadır: قَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ، فَلَيْسَ للّهِ تَعَالَى حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ

وَشَرَابَهُ   "Bir kimse oruçlu olduğu halde yalanı, dedikoduyu, yalanla iş görmeyi bırakmazsa Allah'ın, onun yemesini, içmesini terk etmesine ihtiyacı yoktur (değer vermez).” (Buhârî, Savm 8, Edeb 51. Ayrıca bkz. Ebû Davud, Savm 25, Tirmizî, Savm 16; İbn Mace, Sıyâm 21)   Daima yükselmeyi ve mutluluğa ermeyi hedefleyen toplumların birlik, beraberlik, sevgi, kardeşlik ve hoşgörü içinde yaşama mecburiyetleri vardır. Şüphesiz ayrılık ve nifak tohumlarının yeşerdiği bir toplum, bu illetlerden kurtulmadığı müddetçe başarısızlığa mahkûmdur. Onun için birbirimize karşı sevgi, saygı ve hoşgörü içinde olmak zorundayız. Özellikle de bu ayda oruç tutsun ve veya tutmasın tüm insanlar birbirine karşı hoşgörülü olmalıdır. Bilinmelidir ki, oruç tutmayan tutmadığı oruçtan çevresindeki kişilere değil Allah’a karşı sorumludur. Ancak oruç tutmayanların da yeme içme ve orucu ihlal edici diğer davranışları oruç tutan kişilerin dini duygularını rencide edici şekilde olmamalıdır. Yine aynı şekilde oruç tutan kimseler de tuttukları bu orucu diğerlerine baskı aracı yapmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, orucun karşılığını verecek olan yalnız Allah’tır.   Öyleyse, her türlü hayrı, rahmeti, bereketi ve daha nice güzellikleri bünyesinde barındıran Ramazan ayını gereği gibi değerlendirelim. Oruçlarımızı Allah’ın emrine uygun olarak her türlü haram ve kötü davranışlardan sakınarak, bütün uzuvlarımızla tutalım. Tuttuğumuz oruca zarar verici her türlü olumsuz söz, fiil ve davranışlardan uzak duralım. Bütün kalbimizle yüce Allahım’ıza niyaz edelim ki,   Ramazan imanımızı pekiştirsin,   Oruç günahlarımızı döksün,   Kur’an ebediyen yolumuzu aydınlatsın…

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler